

„AMEERIKA MÄED“ JA SÜLETÄIS ÜLIVÕRDEID

Eesti Filharmoonia Kammerkoori kuu Põhja-Ameerika turneel

Eesti Filharmoonia Kammerkoori Põhja-Ameerika turnee 2017. aasta veebruaris oli pikim USA-reis koori ajaloos. Kontserdireis hõlmas kahteist *a cappella* kontserti ja nelja kontserti orkestriga, mida külastas üle 13 000 inimese. Kontserdireis pakkus ülivõimsaid elamu- ülevaid emotsioone ja ka draamatilisi hetki ning pälvis ülivõrdes kiidusõnu. Bussi ja lennukiga läbiti kokku rohkem kui 26 000 kilomeetrit.

Turnee avakontsert Arvo Pärdi loomingust toimus New Yorgi Püha Ignatius de Loyola kirikus. Lisaks Pärdi, Rahmaninovi ja Schnittke teostele tulid Toronto Püha Pauluse kirikus esietekandele ka kahe eesti päritolu Kanada helilooja Riho Esko Maimetsa ja Omar Danieli uudisteosed. Järgnesid kontserdid Ann Arboris (Michigan), Columbuses (Ohio), Valparaisos (Indiana), Princetonis (New Jersey), Durhamis, Greenville'is (Põhja-Carolina), Richmondis (Virginia) ja läänerrannikul – Phoenixis, Tucsonis (Arizona) ja Los Angeleses (California). *A cappella* kavasid, mida juhatas Kaspars Putniņš, oli kaasas kaks – Põhjamaade muusika Pärdi, Sibeliuse, Tormise ja Tšaikovski loominguga ning vene õigeusu kirikumuusika Tšaikovski, Schnittke, Rahmaninovi ja Sviridovi teostega. Ringreisi finaalis naasti idarannikule, kus EFK kohtus Floridas es-

makordselt Sarasota orkestri ja nende dirigendi Anu Taliga. Pealkirja all „Estonian Voices“ esitati Mozarti Reekviem ja Pärdi kollaažilik „Credo“ oma alguses 1968. aasta versioonis sooloklaverile, segakoorile ja orkestrile.

Turnee korraldasid EFK USA agentuur New World Classics ja Kerby Lovallo, kes on Eestit ja EFKd seelses muusikamaailmas tutvustanud juba kaksikümmend kaks aastat. USA muusikaajakirjandus reageeris Eesti koori turneele erksalt ning kontserdiarvustusi ilmus koguni üksteist. Järgnevalt sellest valik tõlkeid. Koori lavatagust elu, siseringi infot ja lauljate mõtteid-tundeid selle tuuri jooksul paljastas EFK reisiblogis end rindereporteriks nimetanud bass **Henry Tiisma**, kelle sulest on pärit vahemärkused.

* * *

Kontsert väljendas ideaalselt sarja [„Sacred Music in a Sacred Space“, „Vaimulik muusika vaimulikus ruumis“] kontseptsiooni, mille kaasesitlejaks oli Püha Vladimiri Seminari Arvo Pärdi Projekt. Pärdi muusika ning sellele oma võlvitud lagedega kaasa kõlava imeilusa Püha Ignatiuse kiriku koosmõju tundus nii veatu ja esinemispaik nii sobiv, et publik ei raatsinud esimese kuue loo jooksul aplodeerida-gi. [- - -] Koor esitas Pärdi vaimulikust

loomingust seitse teost, nende hulgas ka erakordse „Magnificati” ja „Nunc dimittise”. Putniņši juhatusel kõlas koor särava, sooja ja ühtse ansambli- na ning laulis ilusa puhta tooniga, mis on nende firmamärk. Nii ladina- kui ka ingliskeelse teksti esitamisel, nagu näiteks teoses „The Woman with the Alabaster Box” [„Naine alabasterlaekaga”], kõlasid konsonandid pehmelt ja täishäälikud ümaralt, samas kui iga fraas oli nõtke ja loomulikult kujundatud.

Isegi kõige vaiksemad helid kandusid läbi kiriku kõlaruumi – see oli võrratu. Pärdi muusikat on sageli kõige parem kuulata salvestistelt (Eesti koor on teinud nii mõnedki Pärdi parimatest plaatidest), kus stereoheli ja kõrvaklapid võimaldavad tajuda muusikat ilma liigse helitugevusega. Antud

ettekanne oli saavutanud täiuslikkuse stuudioproovides. Eestlased laulsid Püha Ignatiuse kirikus lihtsa meisterlikkusega, nende hääled väljendasid sundimatult muusikat, täis väärikust ja valgustatust, jäädes enamasti *piano* ja *mezzoforte* piiridesse. Pärt ei suru end peale, ta lihtsalt on, ja koor oli selle ilu teenistuses. [- - -] Teatud mee-olus võis viivuks kuulda, kuidas mateeria ja vaim said üheks. See on küll intrigeeriv avaldus, kuid muusikas on vaimsust, mis puudutab mateeriat, ja sel kolmapäevasel kontserdil puudutasid muusikud ja Pärt publikut oma soojuse ja pühendumusega.

George Grella. EPCC makes all things whole with Arvo Pärt. (EFK loob Arvo Pärdi muusikaga terviku). – New York Classical Review, 2. II 2017.

Eesti Filharmoonia Kammerkoor New Yorgi Püha Ignatiuse kirikus.

* * *

3. veebruar 2017. Kinnitage rihmad, ringreis algas!

Jõudsime New Yorki 30. jaanuaril. Esimene aklimatiseerumiseks mõeldud päev möödus kultuursele inimesele kohaselt Metropolitan muuseumi ja enda kurssi viimise tähe all USA turbulentse poliitikamaailmaga. Ja juba oligi esimene kontsert. Täissaal Püha Ignatius de Loyola kirikus. Milline publik ja milline tänulikkus! Omalt poolt pakkusime igati korraliku etteaste, mida ainult õige kergelt varjutasid ajavahest ning kollegiaalsest kokkumängust tingitud töigad. Ma ei usu, et keegi saalis mingeid köögipoole varjundeid märkas.

* * *

Eesti Filharmoonia Kammerkoor näitas harukordset väge ja üleolekut aukartust ärataval ettekandel 2. veebruaril Püha Pauluse basiilikas dirigent Kaspars Putniņš juhatusel. See Soundstreams pealava sarja kuuluv kontsert oli viies kord kooril Torontos esineda. Soundstreams jätkab kõrgetasemeliste elamuste pakkumist ja Kanada uudisteoste esitamist suurel laval. [- - -] [Riho Esko] Maimetsa lugu „Three Prayers From the Holy Rosary” (maailmaesiettekannet) algas üliaeglaselt. Vaid väga kõrgetasemeline koor on suuteline hoidma pikka *crescendo*’de ja *decrescendo*’de jada vaid mõne üksiku sõna jooksul. Paisutused nii pikkade fraaside vältel nõuavad väga head vokaali valdamist ja veelgi enam meisterlikku oskust laulda nii koos ansambliga kui ansambelis. Koor tõestas end erakordselt võimekana just sellist vastupidavust nõudvas teoses. [- - -] Lisaks väga tugevale tehnilisele sooritusele on veel palju, mida see koor suurepäraselt oskab. Kõige rohkem jääb kõrva nen-

de dünaamika valdamine – ühtlane, mõõdetud, justkui manuaalselt juhitud ja lihastööga kontrollitud kõla. Ta-sakaal ja ansambel on erakordne kogu dünaamikaskaalal – kõige vaiksemast kõige valjemani. Veelgi enam, nende hääled sobitavad kadestamisväärselt *vibrato*’t ja ülemhelisid. Lisanaudingut pakkusid tumeda värvinguga vokaalid. Meie kohalikel muusikutel ei ole seda loomulikku kõlaümarust ja -tumedust. Toronto aktsendi puhkpillilik lühidus on sõna otseses mõttes 6600 km kaugusel eestlaste soojast sumedusest. See kumab erilise soojusega läbi eelkõige Arvo Pärdi „Dopo la vittoriaist” [„Pärast võitu”], mis on kirjutatud itaalia keeles.

Brian Chang. Concert Report: The EPCC, Powerfully in Command. (Kontserdiraport. EFK, võimsalt heal tasemel). – The Whole Note, 3. II 2017.

* * *

4. veebruar. Ann Arbor, MI

Erinevalt kahest eelnevast kontserdist ei kuulnud ma tänases väljamüüdnud kirikus-saalis [Püha Franciscuse kirikus] sõnagi eesti keelt räägitavat. Küll aga nautis publik siira asjalikkusega ja vaikuses meie ortodoksse kirikumuusika kava. Ja nagu arvata, oli 2. ja 3. kontserdi vahe vägagi tuntav viimase kasuks. Puuplaatidega kaetud poolkaarvõlvidega saalis on ka märgatavalt kompaktsem ja soojem akustika, võrreldes marmorsammastega basiilikaga. Aga kes neid tüütuid tehnilisi detaile ikka lugeda tahab... Kokkuvõtvalt, rahvas hullus, kui pakkusime „menüü” sürpriisiks lisaloona ainukese eestikeelse pala, Kreegi „Õnnis on inimene”. Aplaus oli soe ja joovastav ning jätkus, kuni olime kõik lavalt lahkunud, mis on siinsel mandril erakordne. Ma armastan sellistel hetkedel oma tööd.

* * *

Kirev publik – vanad ja noored, pint-saklipsislased ja tervisesportlased, ras-tapatsidega kutid ja hipsterid ning auväärset üleslöödud daamid – istus 80 minutit vaimustunult, kui koor esitas vahelduvalt K. Scott Warreni orelisoolodega helilooja [Arvo Pärdi] muusikat, mis hoolimata teravatest dissonantsidest oli erakordselt ilus ja õrn ning oma kordustes hüpnootiseeriv. [- - -]

Siin leidis palju enamatki, kuid iga üksiku teose kirjeldamisest poleks kasu. Piisab vaid, kui öelda, et esitus oli ideaalne, kiriku toetav akustika lisas veelgi selgust ja mitte keegi publiku hulgast ei nihelenud oma pingil. Tundus, nagu tajunuks kõik mingit ühist väga erilist mõtteviisi, alateadlikku arusaamist sellest, kuidas Pärt loob ajatuse tunde ja kogemuse, nii et isegi siis, kui sa pole sügavalt usklik, saad vaimselt rikkamaks.

Robert Levine. Classics Today.com, 5. II 2017.

Eesti
Filharmoonia
Kammerkoori
USA agent
Kerby Lovallo ja
Kaspars Putniņš.
Lovallo sõnul
on EFK ainus
regulaarselt
USAs
kontserteeriv
professionaalne
koor.

* * *

6. veebruar. Esimene nädal suurel Ameerikamaal

Jah, see nädal on olnud tihe. Täna hommikusöögilauas istudes viskasime nalja, et niisugusel tuuril piisab artistil õnnelik olemiseks suhteliselt vähesest. Piisab, kui on tasuta Wi-Fi, köht täis, saab magada kaks ööd järjest ühes ja samas hotellis ja süüa päris nõudest, mis siin maal on pigem erand kui reegel. Kontserdid on olnud väga intensiivsed, aga suurepärase vastukajaga.

Vastuvõetud on olnud meeleolukad. Esimesel vastuvõetul New Yorgis sattusin juttu ajama meie kohaliku agendi Kerby Lovalloga. Ta tegi koorile komplimendi, mille üle Tõnu Kaljuste kindlasti rõõmus-taks. Nimelt ütles ta, et tema kõrvus kõlab koor praegu nii nagu oma algusaegadel. Kui Tõnu Kaljuste selle koori lõi, oli tema eesmärgiks selline kõla, mis oleks puhas, klaar ja natuke rahvalaululik, kuid samas professionaalne. Ja see kõla on meie koori trademark kogu maailmas... Seda oli väga hea kuulda, sest härra Lovallo ei kipu just sageli nii ülevoolavaid kiidusõnu pillama.

* * *

Koor pääses mõjule oma põhjamaise karguse ja vaoshoitusega; samas oli selle kõla nii tasakaalustatud, et tahaksin seda ikka ja jälle kuulata. Koor laulis perfektse intonatsiooniga ning särava, kuid sooja tooniga ja nende ansambel oli täiuslikult ühtne. Durhami Duke Chapeli haigutavtühi ruum olu- nuks justkui loodud seda heli neelama. Lõpuks ometi.

Kunstiline juht ja peadirigent Kas- pars Putniņš juhatas iga teost igal viimsel kui hetkel sellise pühendumu- sega, et oli raske mõista, kust ta küll energiat ammutab. (Koor annab 60– 80 kontserti aastas ja tal on hämmastav repertuaar!) Putniņši iga löök oli selge ja informatiivne. [- -] Järgnesid kolm osa Tšaikovski tsüklist „9 vaimulikku kooriteost“: „Cherubic Hymn“ [„Kee- rubi laul nr 2“], „Blessed Are They, Whom Thou Hast Chosen“ [„Õndsad on need, keda oled valinud“] ja „Now the Powers of Heaven“ [„Nüüd Taeva väed“] – kõiki neid lauldi vene kee- les. EFK manööverdas koorimuusika keerukuste vahel imetlusväärse üle- olekuga.

Teises pooles esitati Pärdi loomin- gust tuntud teoseid „Nunc dimittis“, „The Woman with the Alabaster Box“ ja „Dopo la vittoria“ – seda kõike lauldi hingematvalt kaunilt ja peene- tundeliselt. Publik oli haaratud.

Maggie Pate Duffey. CVNC. – The Online Arts Journal In North Caro- lina 10. II 2017.

* * *

11. veebruar. DD ehk Duke (University in) Durham

Kontserdist kah. Ma leian, et mingi asja liigne kiitmine ja ülevoolavates superlatii- vides tunnustamine õõnestab mingil mää-

ral kirjutaja usutavust. Ühtlasi arvan, et teatud piirides on enesekriitiline hoiak voo- rus ning võib viia isegi suurte saavutuste- ni. Seetõttu olen ka olnud ehk liiga kida- keelne kiitusega – sest lõpuks olen ju isegi olnud kontsertidel osaline – ning andnud ehk liialt ruumi pisikestele ebakõladele. Se- da enam, et millega siin ikka võrrelda kui mitte iseenda eelnevate esitustega, mis omakorda tekitaks säärase veidra seose, et kui nüüd oli hea, siis enne oli justkui hal- vem. Ärgem mõistkem valesti, meie kont- serdid on seni olnud kõik suurepärased, publiku vastuvõtt on võimas ja enesetunne üldjoontes hea. Vaid mõned väga pisikesed tegurid on hoidnud tagasi ülimat joovas- tust. Eile [Durhami Duke Chapelis] see tsükkel murdus ning ka andunuimad krii- tikud peaksid tegema ennastsalgavat tööd, et nokkimiseks pisimatki palukest leida. „Raua needmine“ pole tükk aega olnud nii plahvatuslik! Hea vastukaal kontserdi õr- nale Pärdi/Tšaikovski poolele ja Põhjamaa- de romantismile. Hoida nii ja ikka edasi, drive’n’perform!

* * *

Pühapäeva pärastlõunal vaimustas Richmondi Püha Südame katedraalis saalitait publikut Eesti Filharmoonia Kammerkoor. Tõmbenumbriks ei ol- nud päris kindlasti mitte kava, kus ei esitatud koorimuusika standardreper- tuaari. Publikut haaras hoopis koo- ri kõla, mis sõna otseses mõttes imes kuulaja endasse, kuigi seda tekitasid vaid kaks tosinat häält avaras ruumis. See on austusavaldus nende häälte kvaliteedile, soolohäälele ja kooskõla- le – oli kuulda, miks seda koori pee- takse üheks paremaks kammerkoo- riks maailmas – ning koori dirigendi Kaspars Putniņši osavusele, kes oskas „mängida“ katedraali sageli laialival- guva kajaga. [- -]

Kõige põrutavam ettekanne tuli kontserdi lõpus: Tormise „Raua needmine“, mis on särav, dramaatiline loituse adaptatsioon Soome eepose „Kalevala“ põhjal. Teoses vaheldub koori skandeerimine käsitrummi raskete löökidega, mis kõlavad nagu raskekahurvägi; lisatud on kaasaja autorite tekste ja kõik see kasvab ürgsest šamaani sõjahüüust kirglikuks sõjavastaseks karjeks.

Clarke Bustard. Music review: EPCC [Muusikaulevaade: EFK]. — Richmond Times-Dispatch, 12. II 2017.

12. veebruar. Richmond VA ehk Henryd ja Jeffersonid
Andsime eile Richmondis oma 9. kontserdi kolmeteistkümmne päeva jooksul. Igati ekvaator. Pool reisi alles ees ja napilt üle poo-

le kontsertidest antud. Nende päevade sisse mahub ka kaks vaba päeva, esimene neist New Yorgis (ajavahega harjumise päev) ja teine Philadelphias. [- -] Nagu sõjas ikka, on kahjuks ka meil esimesed langenud. Täiesti käsitamatu täiskuuöö viis suisa kaks meist traumapunkti! Üks jätkab karudel, teine lendab koju operatsioonile...

Kahekümne kuue liikmeline kammerkoor alustas seda erilist ja humoorikat kooriteost [Pärdi „Solfeggio“] tooniga, mis kõlas kohe vastu [Princetoni] ülikooli kabelis. Naiskoori kõla meenutas jääkristalle, mis kõrgusid tenori ja bassi täidetuma kõla kohal, samas kui Putniš juhtis tiheda vokaali tõuse ja mõõnu suure intensiivsusega. [- -]

Tšaikovski kooriteoseid iseloomustab harras meeleolu ja koor laulis seda

„Ekvaatorikontsert“ Richmondi Püha Südame katedraalis.
Esper Linnamäe fotod

muusikat puhta diktsiooni ja sooja kõlaga. Bassi häälerühm andis kindla põhja, samas kui kõrgemad hääled hõljusid akustilises ruumis, tippides noote pidevasse, hästi kokku kõlavate akordide voolu. [- -]

Tormise teine teos kavas – „Raua needmine” solistide Toomas Toherti (tenor) ja Olari Viikholmiga (bass) – andis edasi sõja kurjuse allegooriat, mida toetas ka koor nii teksti kui muusikaliste efektidega. Nii selle kui ka kogu ülejäänud kontserdi jooksul oli ülikooli kabeli täissaal haaratud koori kõlast, mis võiks olla heaks eeskujuks mitte ainult kooridele USAs, vaid kogu maailmas.

Nancy Plum. Town Topics. Visiting Estonian Chorus Enraptures Sold Out Audience at University Chapel [Eesti koori külaskäik vaimustab pilgeni täis ülikooli kabeli publikut]. – Princeton's Weekly, 15. II 2017.

* * *

23. veebruar. Indigo hotell ja gala Floridas ehk kuidas võtta asju kahte moodi

Eile kogesime omal nahal, mida tähendab inglise keeles doonoriks nimetatud inimestele korraldatud galaõhtu. Suur saal, hõrk õhtusöök parimate jookidega, ümarlaudu ümbritsevad jõukad inimesed, kes saavad lubada endale ülikallist privaatselt meelelahutust, mida pakuvad laudkondade vahel süsteemselt ära jagatud artistid. Kõlab hirmuäratavalt? Ka meil oli vastakaid arvamusi. Esimene kord ikkagi. Tegelikult sujus kõik väga ladusalt; kohalikud olid lihtsalt nii sõbralikud ja näitasid üles siirast huvi. Tegemist pole vähe haritud uusrikastega, vaid elitaarse seltskonnaga. Ainus üritusele varju heitev seik oli ehk see, et alustuseks pidime läbima orjaturgu meenutava paaritamise ukse, kus otsusta-

ti, kes kuhu siirduma peaks. Minu laudkonnas sujus vestlus kõigi vahel ning kütkestavatest teemadest ei tulnud hetkekski puudust. Siinmail tundub kehtivat lihtne reegel: kui sul on teistele midagi anda, on sul ka kohustus seda jagada ning selle eest tasutakse sulle küllaga. Win-win.

* * *

26. veebruar. Anu Tali, Queen of Hearts
Kui üritada kirjeldada Anu, peaks iga oma-dussõna panema ülivõrdesse. Raske on alahinnata tema ponnistusi lüüa läbi Atlandi ookeani mõlemal kaldal. Samas, pärast esimest proovi siin Sarasotas pidin tõdema, et ta teeb meie elu ikka väga lihtsaks (ja mitte ainult laval). Dirigenti tunnend kätest. Tema käed näitavad kõik ette ja taha ära, nii lihtne on lugeda ning võimatu eksida. See, mida ta orkestrilt nõuab, on konkreetne ja järeleandmisi tulemuste osas ei tehta. Valjusti seda ei tohiks öelda, aga koori lemmikdirigentide nimekiri on pikenenud. Natuke uskumatuks läheb see kirjeldus, seega panen kohe punkti, tõdedes kokkuvõtvalt, et ta on lihtsalt üks paduandekas kunstnik!

* * *

Ma arvan, et see pidigi nii juhtuma – otsekui proovikivina kriitiku tööle anti mulle ülesanne arvustada kontserti, mis oli nii lähedal täiuslikkusele. Võib-olla on tegemist uue haigusega: kriitiline halvatus? [- -]

Sobivaks koosseisuks vähendatud orkester ja koor sobisid omavahel ideaalselt, saavutades muljet avaldava efekti. Ka solistid olid kogenud, lisa-des tervikusse oma väärrika ja lüürilise panuse energilise ja dramaatilise Tali juhatusel, kutsudes pärast dramaatilist vaikushetke ettekande lõpus esile tormilise aplausi.

Richard Storm. Music Review: Orchestra sets new standard with

Estonian concert [Orkester saavutab Eesti muusika kontserdiga uue taseme]. – Herald Tribune 24. II 2017.

* * *

27. veebruar. Võidukas lõpp ehk kuidas veebruar on aasta pikim kuu

Käesolev tuur on olnud kõigile meist karm katsumus. Ka koori veteranid pole säärase mahuga reisi varem kogunud. Kõik varasemad tuurid kahvatuvad sellega võrreldes oma hõlpsuses. Nooremad lauljad on oma tuleristsed võidukalt läbinud ning võivad minu silmis pretendeerida vapruste kõrgeima järgu ordenile. Kas see on ikka see, mida ootasite? Laulmine on siiski kontinuumelise elukutse.

Suur kiitus kostku ka organiseerijatele. Reis on kulgenud väga sujuvalt ning näi-

liselt mängleva kergusega. Sõna „näiline“ peaks olema mitu korda alla joonitud, kuna sellises mastaabis ettevõtmiste puhul pole miski lihtne ning tagasilöögid on paratamatud. Meie hoogu pole aga aeglustanud miski ning õnnelikud reisijad on viibinud õndsas teadmatuses meid ähvardanud võimalikest ootamatustest.

Kõrgeimat tunnustust pälvivad aga kodus meie pered! Loodan, et keegi ei pahanda, kui kummardan maani kogu kooripere nimel meie perekondade ees, kellela maailm oleks ammu peatunud ja elu seisma jäänud. Minu vaimusilmas hoiate just teie lennukid õhus ja päikese paistmas ning olete mõõdetavad vaid „hüper“-latiivides!

Katkendeid arvustustest tõlkis ja
EFK reisiblogist valis märkmeid
ANNELI IVASTE

EFK Sarasota orkestri dirigendi Anu Taliga.

Tõnu Tormise foto

